

lieken en de niet minder behoudende Christelijk-historischen. Een rationeele indeeling van de partijen in links en rechts al naarmate de pas, waarmee men vooruit wilde, wel of niet sterk gemarkeerd was, is in deze regeeringsperiode verijdeld; de hernieuwde schoolstrijd maakt ook voor de naaste toekomst de mogelijkheid van zulk een verdeeling twijfelachtiger dan ooit.

Het Ministerie-Kuyper was beslist kerkelijk; het was behoudend; het was anti-democratisch. Dit te bewijzen zal inderdaad niet moeilijk zijn. Clericaal is een ministerie reeds, indien het de godsdienst maakt tot toetssteen voor partijverdeeling. Maar wat te zeggen van een regeering, die tot haar tegenstanders rekent zelfs diegenen, die, hoe godsdienstig ook, niet willen dat de politiek wordt voorzien van een kerkelijken stempel? Het woord van den Minister-President is gegaan van mond tot mond: de „antithese” beheerscht op dit oogenblik ons staatkundig leven. De antithese tusschen tusschen „paganisten” of, wanneer DR. KUYPER eens zeer gematigd wil spreken „modernen”. Het is deze tegenstelling, die geen vrijzinnige kan aanvaarden. Zij leidt tot bederf in het staatkundige en in het godsdienstige beide. Zij trekt een scheidslijn zóó, dat aan beide zijden de meest heterogene groepen worden gevonden. Geen verdeeling ook op dit gebied is juist, of de deelen moeten onderling geen zelfde factoren hebben. Dit elementaire beginsel van logische indeeling naar een vast criterium slaat de „antithese” in het gezicht. *Hier* godsdienstigen, die evenzeer zijn vóór het Geloof als zij die zich volgens DR. KUYPER alleen op deze leus mogen verhoovaardigen; *dáár* ongelooovigen maar even behoudend als zij, die vier jaar lang in naam van datzelfde geloof conservatief hebben geregeerd. De antithese! Zij moet verdringen dat oude adagium van THORBECKE: Christendom boven geloofsverdeeldheid. Maar het geloof van de mannen „vóór den Christus” als coalitie, wat is het anders dan een geloof *onder* verdeeldheid? Slechts den *wortel* des geloofs hebben de verschillende kerkelijke partijen gemeen, slechts de overtuiging, dat richtsnoer voor recht en staatkunde is de goddelijke openbaring. Meer niet. Alsof het nog niet genoeg ware, zal de overzijde ons toevoegen. Ja, indien die openbaring inderdaad den sleutel was tot alle vraagstukken van staatkundigen aard. Maar de onderlinge verdeeldheid van de groepen der kerkelijke coalitie omtrent cardinale punten van staatsbeleid bewijst genoeg, hoezeer